

COMUNICĂRI

EUHARISTIA ȘI BISERICA, COMUNIUNE ȘI MISIUNE¹

Bruno FORTE
Universitatea din Napoli

Biserica se naște din Sfânta Treime, în misterul și memorialul pascal

Dacă, întru Isus Cristos, „cerul a coborât pe pământ și s-a înrădăcinat aici” (Hegel), atunci cine îl urmează pe el aparține în mod inevitabil la două lumi și celebrează în trupul lui întâlnirea a două feluri de fidelitate: fidelitatea față de cer și cea față de pământ, dorul de „patrie” și dragostea de „pământul străin”. De aceea, poporul creștinilor este solidar cu toți oamenii de pe pământ și, în același timp, este în pelerinaj spre ținta făgăduită, este un popor care umblă prin pustiu, fiind chemat mereu să iasă „în întâmpinarea lui, în afara tabere, purtând ocară lui, pentru că nu are aici cetate stătătoare, ci o caută pe aceea care trebuie să vină” (cf. *Evr* 13,13-14). Misiunea lui constă în a păstra vie așteptarea veghetoare și angajantă a lucrurilor noi ce au să vină, în a cânta printre neamuri intervențiile mântuitoare ale Celui Atotputernic, deși crucea prezentă este grea și face ca în noaptea exilului să se audă acest geamăt: „Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?” (cf. *Ps* 137,4). Trăind în același timp darul „deja” primit și neliniștea făgăduinței care „încă nu” s-a împlinit, Biserica redescoperă mereu modul ei de a fi comuniune de viață, viață ce vine „de sus”, ce se trăiește după chipul lui Dumnezeu întreit prin puterea Duhului și se înalță spre înălțimi, spre patria care este la Tatăl. Locul unde se împlinesc această redescoperire mereu proaspătă este celebrarea Euharistiei: în ea, Biserica amintește desăvârșit începutul ei și ținta făgăduită. Această amintire nu trebuie înțeleasă în sensul slab al categoriei occidentale, care indică mișcarea ce pornește din prezent și ajunge în trecut printr-un fel de lărgire a spiritului („*extensio animi ad praeterita*”), ci exact în sens invers, așa cum spune „memorialul” biblic, „anàmnesis, mnemósunon, zikkaron, azkarah”, adică mișcarea ce pornește din trecut și ajunge în prezent, și datorită căreia, prin puterea Duhului divin, evenimentul mântuitor unic și definitiv devine contemporan în comuniunea care celebrează, viu și eficient, prin ea.

¹ Traducere din limba italiană de W. Dancă.

În memorialul euharistic, evenimentele Paștelui nu sunt doar amintite, ci, în și prin această amintire care celebrează, sunt aduse în prezent, actualizate; de aceea, fără să piardă ceva din caracterul lor irepetabil, ajung în acest azi concret și-l molipsesc cu prezența lor, făcând din el un astăzi de har, un ceas de mântuire pentru oricine primește darul cu mulțumirea credinței. Dar, totodată, amintirea evenimentului mântuitor și izvorător transmite făgăduința conținută în el, întărind-o; de aceea, memorialul Paștelui este și memorialul „patriei”, amintirea care anticipă ținta ce va să vină, mereu întrevăzută și niciodată avută pe deplin. Se întâmplă în așa fel că, în celebrarea memorialului euharistic, Biserica se naște, se manifestă și crește către împlinirea sa. Euharistia zidește Biserica în trupul lui Cristos, iar lucrul acesta se explică prin faptul că, în Duhul Sfânt, Euharistia este pentru Biserică amintirea vie a începutului, memorialul momentului de față și amintirea ce anticipă viitorul ei.

1. Euharistia este memorial al începutului și Biserica este „de Trinitate”

Iubirea lui Dumnezeu întreit precede iubirea omului: Biserica nu este rodul trupului și sângelui, nu este o floare apărută din pământ, ci este un dar de sus, rodul inițiativei divine. Fiind prezentă din veșnicie în planul mântuitor al Tatălui, ea a fost pregătită de el în istoria legământului cu Israel, pentru ca, după împlinirea timpului, să se manifeste prin revărsarea Duhului (cf. *LG*, cap. I). Ca și Domnul său, Biserica este „*oriens ex alto*”: începutul său nu este aici jos, rod al unei convergențe de interese umane sau al elanului vreunei inimi generoase, ci este „sus”, la Dumnezeu, de unde a venit Fiul în trup, pentru a-i da viață trupului prin puterea vieții trinitare, care, în același timp, moare și transformă.

O dată cu Paștele, Duhul a intrat în mod desăvârșit și definitiv în viața acestei lumi: Dumnezeu a avut „timp pentru om” (K. Barth), iar zilele omului au devenit, începând din zorile învierii, timpul intermediar, „între-timpul”, care se află între prima venire a Fiului Omului și revenirea sa în slavă, timpul Duhului, ce lucrează neobosit în istoria umană. După nimicirea Cuvântului în întunericul trupului, a urmat, conform unei puternice imagini de la sfinții părinți orientali, nimicirea Duhului în întunericul Miresei: din misiunea Fiului și a Duhului s-a născut Biserica!

Această lucrare a istoriei trinitare a lui Dumnezeu în istoria lumii, provocatoare de comuniune nouă printre oameni, este actualizată în mod sublim și, totodată, izvorător în evenimentul Euharistiei: în ea, Biserica se adună pentru a-și aminti de începutul său în Paștele lui Cristos, pentru a se pregăti să primească și să laude lucrarea Tatălui, care-l trimite pe Duhul Sfânt și-l face prezent pe Cel Răstignit-Înviat printre ai săi. În semnul comunității, care se adună pentru a celebra memorialul euharistic, inițiativa divină erupe astăzi și aduce în prezent

evenimentele mântuirii, împlinite în mod unic și definitiv în istoria pascală a Nazarineanului. În actul însuși prin care Biserica face Euharistia, Euharistia face Biserica, punând-o în condiția sa întreită de mister, dar și de misiune.

a) Biserica este mister

În primul rând, amintirea euharistică a începutului constituie Biserica în realitatea sa de mister. Fiind rod al inițiativei lui Dumnezeu întreit, natura profundă a Bisericii euharistice nu este la îndemâna oricărui om, Biserica este trupul „mistic” (adică „in mysterio”) al lui Cristos. În conformitate cu ideea biblică paulină, „mister” este planul divin de mântuire, care se înfăptuiește în istorie, fără ca totuși să fie cuprins de coordonatele acestei lumi: chiar dacă este adevărat și niciodată nu trebuie neglijat faptul că Biserica este o realitate prezentă printre alte realități prezente ale istoriei; de asemenea, este la fel de adevărat că Biserica este locul unui alt fel de Prezență, amintire vie a Aceluia care, după ce a intrat în istorie, nu se lasă cuprins de ea. Biserica, născută în memorialul Paștelui, vine din altă parte: cine vrea să o măsoare și să o definească cu schemele analogiei de pe acest pământ, cine nu vrea să vadă altceva în ea decât o putere printre alte puteri ale istoriei umane, nu-i va cunoaște niciodată inima. „Fericiți cei chemați la Cina Domnului”: pentru cel care răspunde la această invitație, o altă lume apare în această lume, Duhul intră în trup, îl ucide și-l învie la o viață nouă, de neimaginat. Acest loc de întâlnire a lumilor, acest pământ străin și, totuși, familiar, această intersecție a unui plan cunoscut cu un altul necunoscut și puternic este „misterul” euharistic din care se naște „misterul” Bisericii, cortul lui Dumnezeu printre oameni, bucată de trup și de timp, unde Duhul Celui Veșnic și-a stabilit locuința! Cine vorbește despre Biserică și neglijează această dimensiune originară și izvorătoare, cine descrie chiar și în detaliu structura sa interioară și relațiile pe care ea le întreține cu puterile active în istorie, dar uită să prezinte plinătatea originii sale euharistice și ignoră astfel cealaltă dimensiune, deoarece este necunoscută și imprevizibilă, gândește „în felul oamenilor”, nu „în felul lui Dumnezeu”.

De aceea, reflecția despre Biserică de la Conciliul al II-lea din Vatican se deschide cu un capitol care poate fi considerat cheia de lectură a tot ceea ce urmează: „De Ecclesiae mysterio”, Biserica este o taină! În centrul acestui capitol, se vorbește despre amintirea euharistică a începutului, din care se naște și în care se manifestă Biserica:

Ori de câte ori se celebrează pe altar jertfa crucii, în care „Cristos, Paștele nostru, a fost jertfit” (cf. *1Cor* 5,7), se împlinește opera răscumpărării noastre. Totodată, prin sacramentul pâinii euharistice, este reprezentată și realizată unitatea credincioșilor, care formează un singur trup în Cristos (cf. *1Cor* 10,17). Toți oamenii sunt chemați la această unire cu Cristos care este Lumina lumii, de la care venim, prin care trăim, spre care tindem (*LG* 3).

„Misterul”, ca plan divin de mântuire ce se împlinește în istorie, este oferit și manifestat într-o modalitate mai intensă în evenimentul euharistic, memorialul crucii și al învierii lui Cristos, Paștele nostru, izvorul ce formează trupul său eclezial!

b) Biserica este dar

În al doilea rând, amintirea euharistică a începutului pune în lumină faptul că Biserica este dar: fiind trup dăruit de Domnul, Biserica nu se inventează sau se produce, ci se primește. Nu este rodul oboselii omului, ci oferirea liberă și gratuită a unui har, care nu este nici meritat și nici merituos. Biserica euharistică se naște din acceptare și din mulțumire: „Cu adevărat vrednic și drept, de cuviință și mântuitor lucru este, să-ți aducem mulțumiri pururea și în tot locul ție, Doamne, Părinte sfânt, prin Domnul nostru Isus Cristos...” Acolo unde Tatăl este adorat în așteptare statornică, acolo unde se celebrează mulțumirea în amintirea puternică ce reactualizează prezența Celui Răstignit-Înviat printre ai săi, acolo erupe Duhul și formează, distrugând și mângâind, familia fiilor lui Dumnezeu: lucrul acesta fundamentează în Biserică exigența unui stil de viață contemplativ și euharistic.

Amintirea începutului, trăită în Euharistie, subliniază faptul că Biserica nu se zidește prin bogăția mijloacelor umane sau, s-ar putea spune, că Biserica se formează nu în ciuda, ci tocmai prin lipsa de mijloace umane! După cum „acele mâini străpunse de cuie ale lui Isus pe Cruce au făcut mai mult pentru slava Tatălui și mântuirea noastră decât aceleași mâini care porunceau vântului și mării”, tot la fel, mâinile ridicate spre cer ale unui popor, înainte de toate, capabil să laude și să mulțumească, vor face mai mult pentru venirea împărăției decât aceleași mâini care ar presta vreo muncă oarecare, dar ar fi fără suflet. Atât în ființa, cât și în lucrarea Bisericii euharistice, primul loc îi revine lui Dumnezeu: numai lui i se cuvine slava, numai de la el se așteaptă mântuirea. Fiindcă se naște din Euharistie, Biserica este reprezentată fidel în sfânta Fecioară Maria, „typos”-ul și modelul său, a cărei maternitate feciorelnică este semnul acceptării curate și al harului curat, prin care Dumnezeu intervine în timpul oamenilor.

c) Biserica este angajare

În al treilea rând, amintirea euharistică a începutului subliniază angajarea istorică a Bisericii, trupul lui Cristos dăruit pentru cei mulți: după cum Cuvântul s-a făcut trup, pătrunzând până la capăt în contradicția existenței umane și în moarte, după cum Cel Răstignit-Înviat în evenimentul euharistic devine contemporan cu toate situațiile umane pentru a le comunica puterea sa de reconciliere și de viață, la fel, Biserica, născută din Paștele euharistic, trebuie să fie prezentă în toate durerile umane, acolo unde este foame de dreptate și de eliberare, aducând cu sine puterea de schimbare a Răscumpărătorului omului. Caracterul contemplativ și euharistic al ființei și al lucrării ecleziale nu

poate să însemne fugă de lume sau frică de a se angaja în mijlocul ei: dacă Dumnezeu Bisericii a pătruns cu totul în interiorul vieții umane, Biserica lui Dumnezeu nu poate să rămână spectatoare în fața istoriei. Slava lui Dumnezeu se celebrează acolo unde este promovată viața omului: „Gloria lui Dumnezeu este omul viu” (sfântul Irineu de Lyon). Nu există nici o situație umană, în special când este vorba de suferință și de sărăcie, care să nu poată fi adusă în amintirea euharistică a eliberării pascale și, în consecință, nu există nici o situație umană față de care Biserica să se poată considera străină: misiunea ei constă în a fi de față participând la aceste situații, participare care izvorăște și se exprimă în ospățul euharistic, unde cei mulți se hrănesc dintr-o singură pâine. Amintirea puternică a reconcilierii dă naștere unei Biserici care merge împreună cu oamenii, care poate să-i ofere Tatălui lacrimile și nemulțumirile vieții lor zilnice și, totodată, poate să le vestească profetic o altă dimensiune, adică orizontul împărăției care vine, contestare și răsturnare a miopiei calculelor și a pretențiilor nefondate ale lumii aceleia. O Biserică ce vestește, o dată cu solidaritatea, bucuria și speranța ce provin din acel „da” spus oamenilor de către Dumnezeu în Isus Cristos; și, totodată, o Biserică liberă și contrară compromisurilor pe care le face logica puterii timpului de față, martoră a celui „nu” prin care Dumnezeu i-a judecat în crucea lui Cristos pe toți cei care au răstignit de-a lungul istoriei. Săracă și slujitoare, glas al oamenilor către Dumnezeu și glas al lui Dumnezeu către oameni în inima istoriei: așa arată Biserica euharistică, ce se naște „de sus”, în amintirea eficace a originii sale pascale, fără încetare formată de către Duhul Sfânt în trupul lumii noastre.

2. Euharistia este ospăț pascal și Biserica este „communio sanctorum”

Venind de sus, Biserica este născută și manifestată de către memorialul euharistic în timpul prezent al istoriei ca o comuniune de viață în Duhul Sfânt. Fiind împăcați cu Dumnezeu și, între ei, în Cristos prin reprezentarea sacramentală a evenimentului pascal, credincioșii formează un singur trup în el: participarea comună la aceeași pâine realizează unitatea trupului eclezial, deoarece acea singură pâine este sacramentul lui Cristos mort, glorificat și făcător de pace.

În frângerea pâinii euharistice, făcându-ne realmente părtași la trupul Domnului, suntem ridicați la comuniunea cu el și între noi. „Întrucât este o singură pâine, un trup suntem și noi, cei mulți, căci toți ne împărtășim dintr-o singură pâine” (1Cor 10,17). Astfel, noi toți devenim mădulare ale acestui trup (cf. 1Cor 12,27) „și fiecare în parte suntem mădulare unii altora” (Rom 12,5) (LG 7).

Fiind amintirea originii pascale a Bisericii, Euharistia este și amintirea care zidește prezentul eclezial, eveniment în care, între-timpul de la început și timpul de la sfârșit, comuniunea de viață în Cristos se

naște în timpul de față și se exprimă în comunitatea poporului care este pe cale. Un cuvânt mai vechi și puternic al credinței transmite această natură euharistică a Bisericii „dintre cele două feluri de timp”: este vorba despre expresia folosită în Simbolurile cele mai vechi, care se găsește după menționarea Duhului Sfânt și a sfintei Biserici catolice, adică „sanctorum communio”. Această expresie cuprinde trei sensuri sau niveluri de adâncime, care, având în vedere ordinea termenilor („Spiritus, ecclesia, sanctorum communio”), pot fi folosiți pentru a caracteriza Biserica, formată în timpul de față de către memorialul euharistic. Primul sens atinge nivelul cel mai adânc al acestei „memoria ecclesiae”: Biserica este „communio Sancti”, comuniune cu Duhul lui Cristos. În al doilea rând, „communio sanctorum” vorbește despre comuniunea realităților sacramentale, prin mijlocirea cărora Duhul se dăruiește. În sfârșit, expresia (cu semnificația de genitiv plural personal) face trimitere la comuniunea sfinților, comunitatea oamenilor renăscuți prin Duhul Sfânt pentru viața veșnică.

a) Icoana Treimii: „perihoreza” eclezială

Deoarece se naște în timpul de față în virtutea memorialului euharistic, Biserica este, înainte de toate, „communio Sancti”, comunitatea Duhului lui Cristos, „trupul lui spiritual” (adică „in Spiritu Sancto”). Ea este locul întâlnirii nemaipomenite dintre lumea Duhului și lumea oamenilor și, în consecință, fiind cu totul cufundată în istoria și rănilor existenței umane, ea este chemată să ducă în interiorul lor vestea și darul lumii celei noi a lui Dumnezeu revelat în Isus Cristos, făcându-l prezent în toate timpurile și situațiile, ea este întâlnirea Duhului și a trupului, a lui Dumnezeu și a oamenilor, care s-a actualizat în Cristos. Biserica născută din memorialul euharistic este, în felul acesta, templul Duhului, trupul lui Cristos, „poporul adunat de către unitatea dintre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt”, este „icoana” vie a Treimii în timp, misterul comuniunii „catolice” care-i unește pe cei ce sunt diferiți în adâncimea unei unități și a unui schimb asemănător aceluia care se înfăptuiește în viața divină prin locuirea reciprocă a Persoanelor (una într-alta – „perihoreză”).

Această Biserică catolică se actualizează în adunarea euharistică a Bisericii locale, unde unitatea poporului lui Dumnezeu, întemeiată în consacrarea baptismală săvârșită de către Duhul Sfânt, se manifestă prin participarea tuturor și a fiecăruia în parte, după darul primit, la slujirea de conducător a episcopului:

Această Biserică a lui Cristos este cu adevărat prezentă în toate comunitățile locale legitime ale credincioșilor, care, adunate în jurul păstorilor lor, sunt și ele numite, în Noul Testament, „Biserici”. Ele sunt, acolo unde se află, poporul cel nou, chemat de Dumnezeu în Duhul Sfânt și cu deplină convingere (cf. 1Tes 1,5). În ele, prin predicarea evangheliei lui Cristos, se adună credincioșii și se celebrează misterul Cinei Domnului, „pentru ca, prin trupul și sângele Domnului, să fie strâns unită toată

frățietatea trupului”. Orice comunitate adunată în jurul altarului, sub conducerea sacră a episcopului, este simbolul acelei iubiri și „unități a trupului mistic în afara căreia nu există mântuire”. În aceste comunități, adesea mici, sărace, izolate, este prezent Cristos care, prin puterea sa, adună Biserica, una, sfântă, catolică și apostolică (LG 26).

În această lumină nu se poate vedea vreo opoziție între Biserica locală, reprezentată de episcopul său, și Biserica universală, reprezentată de episcopii în comuniune cu episcopul Romei: în realitate, dacă fiecare episcop reprezintă Catholica realizată în Biserica particulară condusă de el, ansamblul episcopilor uniți în jurul papei și sub conducerea sa reprezintă Biserica universală, Catholica, întrucât este realizată peste tot pe pământ, exprimată în comuniunea euharistică a diferitelor Biserici între ele. După cum Euharistia este una și unică în toate adunările în care este celebrată, chiar dacă în fiecare dintre ele este prezentă și participată în mod concret, la fel, misterul Catholica este unul și unic în toate realizările sale locale sau particulare, chiar dacă în fiecare dintre acestea unitatea Bisericii se prezintă sub aspectul concret al relațiilor istorice. Această unitate „perihoretică” este înfăptuită de către un singur și același Duh Sfânt, care lucrează în fiecare Euharistie pentru a sfinți darurile și a da naștere „împărtășirii sfinților” în Biserica locală și în împărtășirea Bisericilor: cine trăiește în Duhul Sfânt trăiește această împărtășire catolică, are în el simțul Bisericii, pe care o iubește și o mărturisește ca mamă a harului. În sensul acesta, Euharistia este marea școală a unității, culmea manifestării și izvorul comuniunii ecleziale.

b) Biserica întreagă este carismatică

După cum Cristos Isus l-a primit și l-a dăruit pe Duhul Sfânt, la fel, „printr-o analogie nu lipsită de valoare” (LG 8), și Biserica născută și exprimată de către Euharistie primește și-l dăruiește pe Duhul Sfânt:

Duhul locuiește în Biserică și în inimile credincioșilor ca într-un templu și în ei se roagă și dă mărturie despre înfiere. El călăuzește Biserica spre tot adevărul, o unește în comuniune și slujire, o înzestrează și o conduce cu diferite daruri ierarhice și carismatice și o împodobește cu roadele sale. Cu puterea evangheliei, el întinerește Biserica, o reînnoiește fără încetare și o duce la unirea desăvârșită cu Mirele ei (LG 4).

Primind Duhul prin Cristos de la Tatăl, Biserica este chemată să-l dăruiască: misiunea sa se rezumă la mandatul de a conduce întregul univers la Tatăl prin Cristos în Duhul Sfânt. Ea este semnul și instrumentul sau, mai bine zis, sacramentul prin care Duhul Sfânt realizează unitatea oamenilor cu Dumnezeu și între ei.

Biserica euharistică îl *primește pe Duhul Sfânt*: ea este locul erupției darului lui Dumnezeu în timp. Ca și sfânta Fecioară Maria, ea este încontinuu și într-un mod nou acoperită de umbra Duhului Sfânt pentru a zămisi în istorie Cuvântul divin. Viața creștină care s-a născut

în sânul Bisericii-Mame este viață în Duhul Sfânt: „Toți aceia care sunt călăuziți de Duhul lui Dumnezeu, aceia sunt fii ai lui Dumnezeu” (Rom 8,14). Creștinul este uns cu Duhul Sfânt: în botez și în economia sacramentală, el este modelat după Cristos și prin el și în el este umplut de Duhul Sfânt. Aici se află motivul profund al noutății creștine, al diversității, adică al ființei creștine, în raport cu devenirea pur naturală a istoriei, și, totodată, aici este izvorul și principiul oricărui dar și slujiri deosebite. Aici își află rădăcinile unitatea și diversitatea în Biserică, comuniunea și organizarea ministerială. Biserica euharistică este „împărtășirea sfinților” („communio sanctorum fidelium”), tocmai în sensul că cei botezați participă la singurul Duh Sfânt și sunt îmbogățiți prin diversitatea darurilor sale. Duhul împarte neîncetat aceste daruri fiecăruia în funcție de creativitatea Duhului, de el sunt împărțite cu o bogăție îmbelșugată și îndreptate spre creșterea întregului trup al lui Cristos: „Și arătarea Duhului i se dă fiecăruia spre folosul tuturor” (1Cor 12,7). De aceea, fiecare creștin este un „carismatic”, chemat să dea mărturie și să primească darul lui Dumnezeu: fantezia Duhului este inepuizabilă și neobosită este lucrarea lui.

c) Biserica întregă este ministerială

Biserica euharistică îl dă pe Duhul Sfânt: ea este semnul și instrumentul privilegiat al lucrării Duhului Sfânt în istorie; este sacramentul lui Cristos, așa cum Cristos este sacramentul lui Dumnezeu; este trupul său viu și dătător de viață. Acest caracter sacramental al întregii Biserici se manifestă în două feluri privilegiate: în cuvântul lui Dumnezeu, care, răsturnând lucrurile și iluminând-le, cheamă la mântuire, și în sacramentul lui, concentrarea maximă de cuvânt divin, reactualizarea misterului pascal al lui Cristos în viața oamenilor. Cuvântul și sacramentul se întâlnesc în Euharistie și în Euharistie sunt prezente în gradul cel mai ridicat: memorialul Paștelui lui Cristos, reactualizarea acestuia în locuri și timpuri diferite, adică Euharistia îi împacă pe oameni cu Dumnezeu și între ei. Este „sacramentum unitatis”, pâinea unică din care se naște unicul trup al lui Cristos, care este Biserica, prin puterea Duhului. Cuvântul și pâinea sunt în Euharistie sacramentul din care se naște comuniunea eclezială: Euharistia face Biserica, împărtășire din realitățile sfinte dăruite în memorialul euharistic („communio sanctorum sacramentorum”).

Dacă Euharistia face Biserica, atunci și Biserica face Euharistia: cuvântul nu poate fi proclamat, dacă nu este cineva care să-l vestească: memorialul nu poate fi celebrat, dacă nu este cineva care să-l facă din ascultare față de mandatul primit de la Domnul. Cuvântul și sacramentul au nevoie de slujirea Bisericii, care înseamnă slujirea vestirii, celebrarea jertfei și adunarea laolaltă a familiei umane risipite în unitatea poporului sfânt al lui Dumnezeu. Biserica euharistică este în întregime ministerială: este în întregime angajată în această întreită misiune profetică, sacerdotală și regală (cf. LG 10.12): prin Duhul Sfânt, fiecare

botezat este făcut asemenea lui Cristos, profet, preot și împărat, și, în consecință, angajat în comuniune cu toți să vestească prin viața sa cuvântul lui Dumnezeu, să celebreze memorialul Paștelui pentru a realiza în istorie dreptatea împărăției lui Dumnezeu ce are să vină. De aici urmează cei trei „nu” și cei trei „da” ai Bisericii în întregime carismatică și ministerială, care se naște și se manifestă în Euharistie: nici un botezat nu are dreptul la dezangajare, deoarece fiecare este înzestrat, pentru locul unde se află, cu anumite carisme ce trebuie trăite în spirit de slujire și de comuniune. Acel „nu” spus dezangajării cere să fie tradus prin acel „da” al coresponsabilității. Nimeni nu are dreptul la diviziune, deoarece carismele vin de la unicul Domn și sunt orânduite către zidirea singurului trup, care este Biserica (cf. *1Cor* 12,4-7). Acel „nu” spus diviziunii se exprimă activ prin acel „da” spus dialogului, slujirii comuniunii. În fine, nimeni nu are dreptul la oprire pe loc sau la nostalgie față de trecut, deoarece Duhul este mereu viu și activ, este noutatea lui Dumnezeu, lui îi aparține viitorul timpului. Acel „nu” spus fricii sau nostalgiei se traduce prin „da” spus speranței și reformei constante sub inspirația Duhului Sfânt, care, în economia sacramentală și, în special, în Euharistie, acoperă fără încetare cu umbra sa Biserica, Feicoară și Mamă.

3. Euharistia este „garanția slavei viitoare” și Biserica este pe drumul împărăției

„Adevăr vă spun, că de acum nu voi mai bea din rodul viței până în ziua aceea când îl voi bea, nou în împărăția lui Dumnezeu” (*Mc* 14,25): Cina euharistică, încredințată de către Isus ucenicilor ca memorial al Paștelui său, este garanția și anticiparea slavei viitoare, care se va revela pe deplin când Cristos se va întoarce pentru a începe ospățul final al împărăției.

Fiind amintire a începutului comunității ecleziale, Euharistia este totodată amintire ce anticipă destinul său viitor: ea cheamă din nou poporul lui Dumnezeu la condiția sa de popor ieșit în pustiu, peregrin spre patria făgăduită. În Duhul Sfânt, prin Cristos, Biserica se îndreaptă spre Tatăl: ea se uită mereu la cele de sus, la slava Domnului cerului și al pământului, care este și împlinirea deplină a creaturii sale.

Fiind născută fără încetare din amintirea euharistică a evenimentelor mântuitoare, Biserica este îndemnată de ele să se deschidă mereu în fața viitorului: darul „deja” primit este anticiparea și făgăduința darului mai mare, care „încă nu” s-a desăvârșit. Este un dar care nu poate lește așteptarea, ci o răscolește și o schimbă, făcând-o mai vie și mai nerăbdătoare; este semnul patriei întrevăzute, deși încă neluată în stăpânire, refuz al oricărei idolatrizări a prezentului pentru a se deschide la lucrurile noi ce vor să vină.

Euharistia, „sacramentum futuri”, arată cum viitorul făgăduit este calitatea ființei și a lucrării ecleziale, dimensiunea care atinge totul și-i dă viață, amintirea sfârșitului care dă sens și valoare fiecărui pas pe

acest drum neîntrerupt. De aici derivă trei consecințe pentru existența Bisericii, care se naște din Euharistie.

a) Biserica euharistică este „semper reformanda”

În primul rând, amintirea euharistică a sfârșitului făgăduit readuce în atenția Bisericii sărăcia sa radicală, condiția sa de trup al lui Cristos răstignit pentru istorie: în fața viitorului Domnului care vine, Biserica se relativizează, descoperă că nu este ceva absolut, ci un instrument, nu un scop, ci un mijloc, popor de săraci și de peregrini. „Viaticul”, pâinea celor care sunt pe cale („viatores”) spre pământul făgăduit, hrănește poporul lui Dumnezeu ca să poată aștepta în mod fidel, ca bătrânul Simeon, până trece noaptea și apare lumina ce va lumina neamurile pentru totdeauna.

Nici o achiziție, nici un succes nu trebuie să încetinească în comunitatea euharistică ardoarea așteptării: orice „extaz al împlinirii” trebuie interpretat ca evadare și trădare. Orice fel de aroganță ce provine din faptul că s-a ajuns undeva, că s-a atins ținta, trebuie respinsă: Biserica este „semper reformanda”, chemată la o purificare continuă și la o reînnoire neîntreruptă, neostoită, și care nu poate fi satisfăcută de nici o realizare umană.

Fidelitatea față de trecutul său izvorâtor, bogăția credinței primite prin mijlocirea tradiției neîntrerupte și vii nu trebuie niciodată să fie confundate cu prezumția înstăpânirii a ceva sau cu frica față de nou: evenimentul euharistic, în care Biserica moștenitoare și dăătoare de credință se adună pentru a celebra amintirea puternică a începutului său și a țintei sale finale, pune în lumină faptul cum instituția – păstrătoare și martoră a lui „deja” – este înviorată mereu prin eruperea Duhului și prin deschiderea față de acel „încă nu” al făgăduinței.

Tradiție și eveniment, instituție și carismă se întâlnesc în memoria-lul pascal, unde Biserica se propune oamenilor, suspendată între trecut și viitor, bogată numai prin sărăcia sa, ca acceptare a darului vechi și mereu nou al lui Dumnezeu. Biserica înțelege, în felul acesta, că nu este „în stăpânirea” adevărului, ci că adevărul o stăpânește: uimită de misterul divin care o stăpânește, intuiește faptul că trebuie să se lase tot mai mult stăpânită de Mirele ei.

Nimic nu este mai străin de stilul unei Biserici care celebrează „memoria futuri” în Cina euharistică decât atitudinea de triumfalism, de cedare în fața seducției orbitoare a puterii și a stăpânirii acestei lumi. Fiind născută la picioarele crucii și pe cale într-o lungă Vinere Sfântă care este istoria omului, de asemenea, fiind fără încetare născută din reactualizarea euharistică a începutului său și din anticiparea viitorului său, Biserica nu trebuie să confunde niciodată luminile șterse ale onorurilor pământești cu lumina care i-a fost făgăduită la Paști. Împotriva oricărui fel de logică a acestei lumi, finalitatea Bisericii euharistice este să dispară atunci când împărăția, prezentă în ea doar în stadiu de început, se va arăta în slavă.

b) Biserica euharistică este conștiința critică a istoriei

În al doilea rând, amintirea euharistică a viitorului lui Dumnezeu ajută Biserica să relativizeze mărețiile acestei lumi, să fie o slujitoare care veghează supunând totul judecății crucii și învierii Domnului său. Fiind trup al lui Cristos răstignit în istorie, ea este și trup ce răstignește toate miopiile istoriei. În numele țintei sale mai mari, comunitatea euharistică va trebui să fie răscolitoare și critică față de toate împlinirile mioape ale acestei lumi: prezentă în orice situație umană, solidară cu cel sărac și cu cel oprimat, nu-i va fi îngăduit să identifice speranța sa cu una dintre speranțele lumesti.

Bineînțeles, lucrul acesta nu va însemna dezangajare sau critică ieftină: vegherea care se cere de la Biserică este mult mai costisitoare și exigentă. Este vorba, în același timp, de asumarea speranțelor umane și de verificarea lor în lumina învierii, care, pe de o parte, susține orice fel de angajare autentică de eliberare a omului, iar pe de alta, se împotrivește oricărui fel de absolutizare a finalităților pământești. În acest dublu sens, speranța Bisericii, speranța învierii, hrănită de pâinea speranței, garanția slavei viitoare, este învierea speranței: ea dă viață la ceea ce este stăpânit de moarte și zdrobește fără milă ceea ce face cu mândrie ca viața să devină un idol.

Aici se află inspirația profundă a prezenței creștine în diferitele împrejurări culturale, politice și sociale: în numele „rezervei sale escatologice”, care este viitorul promis și față de care Euharistia este garanție și anticipare, Biserica nu se poate identifica cu nici o ideologie, cu nici o putere politică, cu nici un sistem, ci trebuie să știe să fie conștiința critică a tuturor, readucere în atenție a începutului și a sfârșitului, stimulent ca pretutindeni să fie promovată creșterea omului integral în toți oamenii. O Biserică incomodă și neliniștitoare, liberă și slujitoare, nu Biserica sistemului, compromisului sau dezangajării vizibile, pe care am fi ispitiți să o zidim. Chiar dacă ne face să fim străini și peregrini în această lume, patria anticipată și făgăduită în amintirea euharistică nu ne îndepărtează de realitate, ci este putere stimulatorie și critică la angajare în favoarea dreptății și a păcii în acest astăzi al lumii.

c) Biserica euharistică este martoră a frumuseții ce mântuiește

În sfârșit, amintirea euharistică a țintei finale umple Biserica de bucurie: ea este popor în sărbătoare, care tresaltă deja în speranță, aprinsă în ea prin făgăduința primită și răspândită în inima sa prin frumusețea lui Dumnezeu, oferită în Acela care este „Păstorul cel frumos” (cf. *In* 10,11). Ea este trupul în sărbătoare al lui Cristos, și nu doar trupul său răstignit din timpul săptămânii.

În evenimentul euharistic și în viața care izvorăște din ea, Biserica descoperă că este anticipare militantă a ceea ce a fost făgăduit în învierea Celui Umilit. Nu este înfrângere, nu este victorie a morții, care

poate să stingă în comunitatea celor credincioși puterea speranței, fără încetare dăruită ei de către sărbătoarea euharistică, unde ultimul cuvânt al vieții și al istoriei este garantat ca un cuvânt de bucurie, și nu de durere, de har, și nu de păcat, de viață, și nu de moarte, și unde Întregul se oferă în fragmentul frumuseții care mântuiește.

Asemenea pelerinilor la Muntele Sionului, creștinii sunt orientați spre ținta întrevăzută, chiar dacă încă nu o stăpânesc: „M-am bucurat când mi s-a spus: «Să mergem la casa Domnului!»” (Ps 122,1). Bucuria lor nu se naște din îngâmfarea de a zidi cu mâinele lor o scară spre cer, un fel de nou Turn Babel al unei lumi prizoniere sieși. Ei răspund chemării lui Dumnezeu și trăiesc faptul, pornind de la evenimentul euharistic, că Dumnezeu are timp pentru om și construiește împreună cu el casa acestuia.

În celebrarea memorialului euharistic, Ierusalimul, dorit cu dor și așteptat, coboară deja din cer: celor credincioși le rămâne misiunea de a trăi misterul Adventului în inima existenței umane. Va veni ceasul încercării și al victoriei aparente a morții: dar Biserica știe că, în spatele întunericului din prezent, ca în spatele vălului semnelor euharistice, Cristos este viu și activ. El este acela care a învins lumea: El este prezent în darul Cinei sale, izvorul nesecat al bucuriei Bisericii. Spre el, chip al eternei frumuseți a lui Dumnezeu, se îndreaptă suspinele Bisericii când se adună pentru aducerea de mulțumire, iar el îi răspunde prin prezența sa și cu făgăduința: „Da, vin curând” (Ap 22,20).